

Verblijf en ontsnapping uit Arbeitslager in Uerdingen Krefeld door G.H Rutten

Foto Familie Rutten anno 1930

**kinderen van v.l.n.r. Sef, Graad, Mia en Antje
met in hun midden Opa Zeelen, ook opa van Chris.
In de Planten 52**

De vlucht door Duitsland met neef Chris Laumen

F.4.1

Het verhaal van de ontberingen van Gerard Rutten als dwangarbeider in het Arbeitslager in Uerdingen tijdens WOII, van mei 1943 tot januari 1945.

Graad Rutten (21 febr. 23 – 4 maart 2006)

In 1943 waren de Nazi's naarstig op zoek naar arbeidskrachten die in Duitsland het werk konden overnemen van de mannen die vochten in de *Wehrmacht*. De Duitsers rekruteerden werkkrachten in bezette gebieden, waaronder ook Nederland. Daarvoor richtte de bezetter in ons land de "Nederlandse Arbeidsdienst" op. Die moest er voor zorgen dat er voldoende Nederlandse arbeiders, onder dwang, de opengevallen arbeidsplaatsen in Duitse industrie gingen innemen. Het ging vooral om werk in de Duitse oorlogsindustrie.

De bezetter wees een aantal grote bedrijven aan waar arbeiders vandaan moesten komen. De Staatsmijnen, waar Graad werkte, was er daar één van. Ondergronders waren vrijgesteld. Een groot aantal bovengrondse arbeiders werden aangewezen en Graad was één van hen. Ze moesten zich melden voor de *Arbeitseinsatz*. Een paar dagen na de oproep werd Graad op de trein gezet, met alleen wat handbagage zonder te weten wat zijn bestemming zou zijn. Vanaf mei 1943 werd hij als dwangarbeider opgesloten in een *Arbeitslager*. Het bedrijf *Waggonfabrik*, waar hij terecht kwam, stond in Uerdingen. Het zou na de oorlog onder de vlag van Siemens worden voortgezet.

Het logo van Waggonfabrik in Uerdingen

Mam Rutten deed nog via haar zus, woonachtig in Duitsland, pogingen om haar zoon vrij te krijgen. Tevergeefs, de Nazi's waren onverbiddelijk. Tussen mei 1943 en januari 1945 werd het hem één keer toegestaan een paar dagen op verlof te komen. Zijn moeder heeft toen opnieuw een verwoede poging gedaan hem op het Hingen te houden. Via longarts Bots uit Roermond probeerde ze op medische gronden een terugtocht naar 't Pruuzes' te voorkomen. Bots werkte mee maar de Duitse artsen, die toestemming moesten geven waren niet te vermurwen.

Over de periode in het Lager heeft Graad Rutten tijdens zijn leven weinig losgelaten. Uit de spaarzame dingen die hij verteld heeft en ervaringen die hij opschrift stelde, als onderdeel van een procedure om als oorlogsslachtoffer erkend te worden kan een deel van zijn ervaringen worden gereconstrueerd. Hieronder een verslag.

Herkunftsland: Niederlande		Nr. 2
Arbeitskarte		Kh.
Gültig nur für die untenbezeichnete Arbeitsstelle		
Landesarbeitsamt Rheinland	Nr. XI /	182
Familienname: Rutten	Rufname: Gerardus	
(bei Frauen auch Geburtsname):	led.,	XXXXXXXXXX
Geburtsort:	Wird die deutsche Sprache beherrscht?	XXXXXXXXXX
Heimatort: Schmiedewinkel, nied. Roermond	Kreis: Roermond	
Staatsangehörigkeit: niederl.		
Beschäftigt als: Hilfsarbeiter	(Berufsgruppe):	23a5
Arbeitskarte Nr. A182/7912	und Berufsgruppe:	
Unternehmer (Arbeitgeber): Waggonfabrik Uerdingen AG.		
Arbeitsstelle (Ort): Krefeld-Uerdingen		Krefeld
Ausgestellt am: 23.7.1943	Gültig bis zum:	22.7.1945
(nichtzutreffendes streichen)		

“Het *Arbeitslager* aan de Körnerstrasse in Uerdingen, waar ik van mei 1943 tot 5 januari 1945 moest verblijven, was afgerasterd met twee meter hoge draad en daar boven nog twee prikkeldraden. Er waren in het totaal vijf barakken. In één barak waren de Nederlanders en Fransen gehuisvest, in de anderen Polen en Russen. Aan de uitgang stond een bewakingsgebouw. Dat werd bemand door geüniformeerde en bewapende Duitsers met aan het hoofd de gevreesde *Lagerführer* die regelmatig de barakken controleerde.

In de Waggon-fabriek werden goederen- en ketelwagens, maar ook Ringfeder geproduceerd. Het eerste jaar, vanaf mei 1943 heb ik zeer zwaar werk moeten doen. Van beschermingsmiddelen, voor je gehoor of je ogen was geen sprake. Er werd daar bijvoorbeeld gewerkt met klinkhamers, lasapparaten, luchthamers en voorhamers. Af en toe moest ik werken in ketelwagens terwijl aan de buitenkant met zware mokers dingen recht geslagen werden. Ik heb daardoor gehoorbeschadiging opgelopen. Het was zwaar en ongezond werk. We werkten onder direct en streng toezicht. Ook heb ik ongeveer drie maanden moeten werken met een luchthamer met ijzeren beitel op borsthoogte. Daarmee moest ik bramen van ijzeren balken afhalen. Veel lawaai en verwonde handen. 's Nachts in de barak, moest ik met een rug tegen een zijplank aanliggen om de pijn als gevolg van het zware werk te temperen. Na één jaar werd ik tewerkgesteld in de afdeling Ringfeder. De arbeidsomstandigheden waren hier minder zwaar. Maar ook hier moesten we twaalf uur per dag werken. Dagdienst van zes 's ochtends tot zes 's avonds, en de nachtdienst vanaf zes uur 's avonds. Zes dagen per week. Het eten was slecht en te weinig, zeker voor jonge kerels die hard moesten werken in wisseldiensten van twaalf uur. We sliepen in de barakken. De leefomstandigheden daar, waren beneden alle peil. Het was er vuil en vies. Er hing altijd een indringende stank. Er zaten luizen, Wantzen zoals ze daar heten. De sanitaire voorzieningen waren minimaal. Medische verzorging was nagenoeg afwezig. Elke nacht was er luchtalarm. Wij lagen op de grens met het Ruhrgebied. Tijdens de bombardementen waren er voor ons nauwelijks mogelijkheden om te schuilen.

De Duitsers probeerden de ellende waarin we zaten te gebruiken om ons te strikken voor de *Waffen SS*. Heel af en toe kregen we de gelegenheid om te douchen en werden we ontvangen in een mooie ruimte, met drank en sigaretten. Na een tijdje draaiden ze films waarin de SS werd verheerlijkt. Daarna kon je tekenen. Sommige jongens hadden genoeg van de ellende en gingen erop in. Ik ben niet in de verleiding geweest.

Ik heb in die tijd door de combinatie van slechte voeding en zwaar werk verschijnselen van scheurbuik gehad. Ik heb één maand lang ziek, met ontstekingen aan beide benen met veel pijn en heimwee, in de barak gelegen. Verzorging was er nauwelijks. Ik moest wel elke twee dagen naar een man die doorging voor de bedrijfsarts op de fabriek. Daar werd dan het verband (celweefsel en papier) door een zogenaamde *Sanitäter* van mijn benen getrokken, omdat afwikkelen te veel tijd vroeg. Ik was voor hen geen mens maar een zieke *Ausländer*. Daarna moest ik met mijn etterende benen ongeveer driehonderd meter naar de barak lopen waar een medische student uit Rusland weer zelf een verband aanbracht. Daarna ging ik door God en iedereen verlaten weer op de brits liggen. Ik heb toen intense momenten van eenzaamheid en heimwee gekend. Toen de zogenaamde bedrijfsarts een keer ziek was ben ik naar een arts van het ziekenhuis verwezen. Die heeft me toen direct laten opnemen in het ziekenhuis van Uerdingen.

Daar heb ik toen van september tot en met november 1944 gelegen. Ik lag daar uiteindelijk vanwege “Ferum helen” een soort steenpuisten aan beide benen.. Ik was totaal geïsoleerd. Ik kreeg geen bezoek, kon geen post ontvangen uit Echt en ook niets versturen. De postverbinding was verbroken.

Toen ik weer enigszins op de been was werd ik weer tewerkgesteld. Tijdens de Kerstdagen van 1944 moest ik aan loop- en tankgraven werken. Er kwamen veel jachtvliegtuigen over als gevolg van het Ardennenoffensief. Toen ik op 5 januari 1945 overgeplaatst zou worden naar een dependance van Waggonfabrik in Sauerland, ben ik met succes gevlucht. Uiteindelijk ben ik samen met mijn neef Chris Laumen desolaat thuisgekomen. Ik was verward en gebroken. Er was een soort slaafse gehoorzaamheid over me gekomen.

In diezelfde januari maand ben ik thuis gewond geraakt door een granaatscherf. De inslag was een misser van de geallieerden. Ik heb een paar dagen thuis in de schuilkelder gelegen, opnieuw onder primitieve omstandigheden. Ik kon niet naar het ziekenhuis in Sittard vervoerd worden. Dat was te gevaarlijk. Het was front. Uiteindelijk heb ik daar acht weken gelegen heb, in de kelder, in verband met oorlogsgevaar. Van de bevrijding waar ik zo vurig naar verlangde heb ik niets gezien en maar weinig meegekregen. Dat heb ik altijd als een gemis ervaren. Van opvang voor dwangarbeiders na de oorlog was geen sprake. Ik heb naderhand een film gekregen van de bevrijding van mijn woonplaats. Uiteindelijk waren dat alleen maar oorlogshandelingen; geen feest. Voor Kerstmis word ik vaak zeer bedrukt, zwaarmoedig en angstig, Kerstmis is voor mij niet altijd een feest. In het verleden was ik altijd bezorgd voor mijn zes kinderen, en hoopte dat hen niet iets dergelijks als hun vader zou overkomen, diezelfde zorg heb ik nu ook voor mijn kleinkinderen. De doorstane ellende tijdens mijn periode als dwangarbeider heeft me voor de rest van mijn leven ernstig beschadigd. De gedwongen tewerkstelling in Duitsland heeft het hart uit mijn jeugd gerukt. En dat gevoel raak ik nooit meer kwijt.”

Nadat Gerard Rutten decennia later zijn verhaal kon doen kreeg hij erkenning als oorlogsslachtoffer. Hij was de tachtig toen al gepasseerd. Het rapport over hem vermeld het volgende:

“Gedeporteerde naar Duitsland, voor dwangarbeid onder uiterst erbarmelijke omstandigheden, zoals algehele detentie of beperkte bewegingsvrijheid en onderworpen aan voortdurende zoekacties en controles.”

Dit verhaal over de ontberingen van Gerard Rutten in de tweede wereldoorlog is in goed overleg, tussen Paul Rutten (jongste zoon van) en René Rutten (jongste broer van), vastgelegd. Deze informatie is vrijgekomen na het overlijden van Gerard in 2006.

In de Planten 52 Hingen-Echt (Geboortehuis van G.H. Rutten op 21 februari 1923)

©: Paul en Né Rutten